

RUBBERVRETENDE MIEREN, EEN HUISPLAAG

In de jaren dat wij te Randoeblatoeng woonden (1936 — '40) hadden wij te lijden van een merkwaardige plaag, die ons veel ergernis en schade bezorgde. Behalve door de verschillende soorten mieren die men in elk huis aantreft, werd ons huis daar nl. nog bewoond door een soort die ons onbekend was (en trouwens een ieder dien ik daarnaar vroeg), maar die al gauw even onbemind als onbekend bleek.

Het miertje viel allerminst op door zijn uiterlijk. Als het zich gedragen had als andere mieren, zouden we aan dit nietige, roodbruine beestje nauwelijks aandacht geschonken hebben. Toen het echter bleek dat dit beestje geen stukje rubber met rust kon laten, en met honderdtallen aanviel op alle producten van de hevea, kwam onze aandacht, en gelijk daarmee onze ergernis, al gauw los.

Geen stukje rubber in huis en kantoor bleek veilig voor deze beestjes. Stukjes stief, kledingstukken met elastiek erin, de bandjes van de tootsietoy auto'tjes der kinderen, alles was van hun gading. Bleef zoo iets meer dan een week onberoerd liggen, dan was het grondig aangevreten en vernield. Papiergeld in de brandkast op kantoor kon niet meer met de gebruikelijke elastiekjes erom opgeborgen worden, anders grimmelde deze plaats van de rubbermieren. Bleef er toch eens een enkel elastiekje zitten om het geld, dan was dat na enkele dagen al te zien; dan kropen stroommen miertjes tegen de kast op om door nietige spleetjes binnen te dringen en het elastiekje te verorberen.

De mandoer die periodiek de telefoontoestellen kwam onderzoeken, stond telkens weer hoofdschuddend de schade op te nemen die hem ten deel viel. De mieren waren verzot op de kleine rubberpootjes onder de telefoontoestellen, en vraten deze geregeld af tot op het metaal. Periodiek moesten deze pootjes vernieuwd worden.

Wij hebben onze schade tenslotte kunnen beperken door alle voorwerpen van rubber, en vooral kledingstukken met elastiek erin, op te bergen in een afzonderlijke kast die met de pooten op mierenbakjes stond. De bakjes werden gevuld met naftalineliballetjes en dat hield de rubbermieren tegen. Slordigheden onzerzijds werden echter snel gestraft. Een sokophouder die enkele dagen aan een kapstok hing werd direct gevonden en aangevreten; een tennisschoen die buiten de kast bleef vertoonde na een week groote putten in de zoolen.

Alleen aan autobanden in de garage en aan fietsbanden werd nooit eenige schade waargenomen. Andere huizen in Randoeblatoeng bleken vrij te zijn van deze plaag; alleen ons huis en het naastgelegen kantoor, beide geheel geïsoleerd gelegen, waren bewoond door de rubbervreter.

Afdoende bestrijding is nooit mogelijk geweest. Het houten huis bood zooveel schuilplaatsen voor deze nietige vernielers, dat het niet mogelijk bleek ze duurzaam uit te roeien.

We zouden deze plaag vergeten zijn, ware het niet dat ik na vertrek uit Randoeblatoeng Dr R. VAN DER VEEN van het Besoekisch proefstation ontmoette, die belangstelling toonde voor deze ook hem onbekende mierensoort. Hij verzocht om toezending van materiaal en mijn opvolger, de heer BROCX, was zoo vriendelijk hem dat toe te sturen.

De Directeur van genoemd proefstation, Dr SCHWEIZER, zond dit materiaal door aan Dr J. G. BETREM, die het determineerde en daarover enkele bijzonderheden

schreef aan het proefstation. Dr BETREM bepaalde de mier als een *Monomorium*-soort, en wel vrij zeker *Monomorium latinode* MAYR 1872. Voor zoover bekend was deze soort nog niet van Java vermeld, wel echter van Borneo. Later werd de determinatie bevestigd door het Instituut voor Plantenziekten aan de hand van materiaal in de verzameling aldaar, dat gedetermineerd is door den Amerikaanschen specialist WHEELER. Dr KALSHOVEN deelde verder mede, dat deze mier ook door hem in de djatiboschstreken gevonden is.

Uit de brieven van Dr BETREM moge nog het volgende aangehaald worden:

„Het aanvreten van rubberartikelen is reeds eerder in de literatuur vermeld (zie Entom. Meded. Ned. Indië 3, pag 3 — 6, 1937). Aldaar zijn beschadigingen beschreven van rubber van elektrische geleidingen. FRANSSEN heeft aangetoond, dat dezelfde soort beschadigingen ook door termieten kunnen veroorzaakt worden.

KALSHOVEN schreef echter de beschadigingen voor het grootste deel aan mieren toe. In het geval van Ir BROCX lijkt 't me toe, dat er geen twijfel aan bestaat, dat mieren de veroorzakers van de schade aan autobandjes van kinderspeelgoed, elastiekjes etc. zijn. Als veroorzakers van schade aan gummie worden genoemd:

Solenopsis geminata rufa, een mier die op zaadbedden van tabak ook lastig kan zijn; *Dolichoderus bituberculatus*, de zwarte cacaomier, *Monomorium destructor* en een niet nader gedetermineerde *Monomorium*-soort.

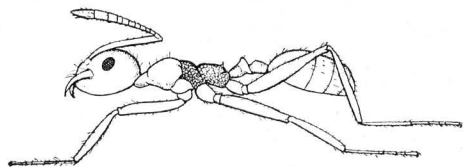
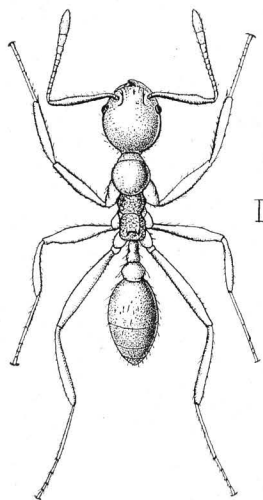
Behalve de bovengenoemde publicaties van FRANSSEN en KALSHOVEN is er nog een publicatie

van KALSHOVEN in de Ent. Med. Ned. Indië 3, p. 65 — 71, 1937 getiteld: „Verdere aantekeningen over de huismier *Monomorium destructor* JERD.". Dit stukje behandelt eveneens beschadigingen van rubberartikelen, o. a. van elektrische leidingen.

De *Monomorium*-soorten zijn over het algemeen moeilijk te bestrijden, daar ze nestelen in allerlei retten en spleten. De volgende bestrijding helpt op den duur, mits men haar volhoudt. Nagegaan wordt, uit welke spleetjes de mieren komen. Deze worden zooveel mogelijk wijder gemaakt, waarna zwavelkoolstof er in gegoten wordt. Indien dit moeilijk gaat, wordt er een wat met zwavelkoolstof in geduwd, waarna men de spleet met cement of klei afsluit. Door dit geregeld vol te houden vernietigt men op den duur zooveel mieren, dat men weinig last meer van ze heeft. In houten huizen is deze bestrijding dikwijls moeilijker uit te voeren, maar toch nog wel mogelijk.

Het werken met vergiftigde honig etc. helpt meestal niet voldoende, daar de mieren er slechts kort van eten en het dan laten staan. Deze bestrijdingswijze is daarom ook af te raden".

Een van de goede dingen der overplaatsing in 1940 was, dat we van de



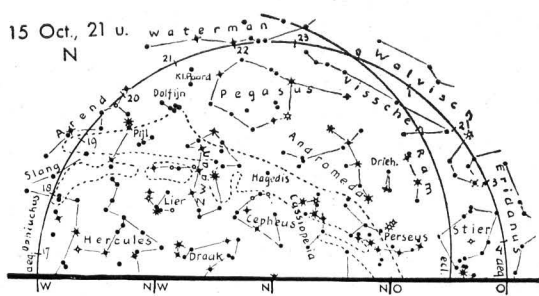
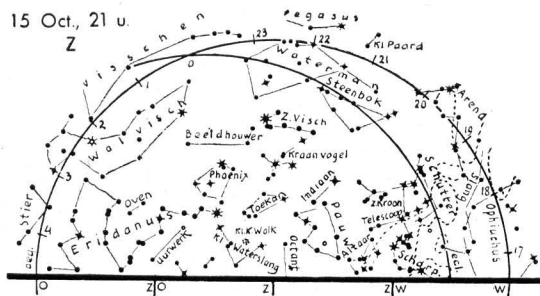
Monomorium latinode MAYR. Kleine werkster, van boven en van terzijde. Grootte zie maatstreepje!

plaag der rubbervretende mieren verlost werden. Gezien hun zeldzaamheid bestaat er weinig kans dat we ze op nieuwe standplaatsen nog eens tegenkomen. Het is echter aardig daarover achteraf nog bovenvermelde bijzonderheden gehoord te hebben; het zou verder interessant zijn om te weten of ook anderen in woning of bedrijf last hebben ondervonden van deze vrijwel onbekende, nietige rubbervernielers van het geslacht *Monomorium*.

Blitar, April 1941.

A. H. VAN BODEGOM.

DE STERRENHEMEL IN OCTOBER



STERRENGROOTTEN: 0 en 1 ✱, 2 ✱, 3 ✦, 4 ●, veranderlijk ○

GELDIGHEID DER STERRENKAARTJES:

15 Juni	15 Juli	15 Aug.	15 Sept.	15 Oct.	15 Nov.
5 u.	3 u.	1 u.	23 u.	21 u.	19 u.

Aan het begin der maand gelden zij één uur later, op het einde één uur vroeger.

MAANPHASEN. V. M. 5 Oct.; L. K. 13 Oct.; N. M. 20 Oct.; E. K. 27 Oct.

PLANETEN. — MERCURIUS bereikt op den 3en de grootste oostelijke elongatie, gaat dan te 19.4 u. onder en wordt in de tweede maandhelft onzichtbaar (onderste conjunctie met de zon op den 27en).

VENUS wordt steeds gunstiger als avondster waarneembaar. Op het einde der maand gaat zij tegen 21 u onder. Zij loopt door de Weegschaal en de Schorpioen (R.K. 15.0 tot 17.6).

MARS staat op den 10en in oppositie met de zon en is dus den geheelen nacht zichtbaar. De planeet loopt terug in de Vijschen (R. K. 1,3 tot 0,8).

JUPITER begint na 16 Oct. terug te loopen (R.K. 5,4 in den Stier). De opkomst verloopt van 22,7 tot 20,7 u.

Saturnus loopt eveneens terug in den Stier (R.K. 3,8 tot 3,6). Opkomst 21,1 u. tot 19,0 u.

De Bilt.

S. W. VISSER.

Record jachttrofee van *Anoa depressicornis* H. Smith.—In het huis van den vorst van Bone (Z. Celebes) hangt een schedel met hoorns van den anoang, waarvan de linkerhoorn, langs den buitenrand gemeten, 40.5 cm lang is en de iets kleinere rechterhoorn nog 39.4 cm.

De in jaargang 26 (1937) op pag. 48 opgegeven record-maat van een stuk in het Zoölogisch Museum te Buitenzorg was 32.5 cm. Bij dit enorme exemplaar, afkomstig van Kolaka (Celebes), is de linkerhoorn dus 8 cm langer.

In mijn bezit zijn 2 schedels van a n o a's uit de Minahasa (1924). Het waren beide volwassen dieren, maar de grootste hoorn meet slechts 25.5 cm, bij een grootste omvang aan de basis van 12 cm. De basis omvang van de hoorns van dit Kolaka-exemplaar is links 17 cm en rechts 17.9 cm.

Makassar, Aug. 1941.

L. COOMANS DE RUITER